

Utula
Raportti kyläkävelystä 1.8.2006

Sanna Ahonen
Etelä-Karjalan maa- ja
kotitalousnaisten piirikeskus
ProAgria Etelä-Karjala ry
2006

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. MAASEUTUMAISEMAN MUUTOS	2
3. TÄRKEITÄ MAASEUTUMAISEMAN TEKIJÖITÄ UTULASSA	2
4. TUET JA AVUSTUKSET MAISEMAN JA LUONNON HOITOON	3
4.1. Maatalouden ympäristötukijärjestelmä	3
4.1.1 Erityisympäristötuet	3
4.2. Leader	4
4.3. Rakennusavustukset	4
5. LISÄTIETOJA	4
KUVALIITE	5

1. JOHDANTO

Ruokolahdella Utulan kylässä järjestettiin Utulan kylätoimikunnan toimesta kyläkävely elokuun ensimmäisenä päivänä 2006. Kyläkävelyyn osallistui 14 kyläläistä. Heitä oli opastamassa maisemanhoidonneuvoja Sanna Ahonen Etelä-Karjalan maa- ja kotitalousnaisten piirikeskuksesta.

Kyläkävelyn tarkoituksena oli yhdessä kyläläisten kanssa tarkastella paikan päällä kylän tärkeitä maisema- ja luontokohteita. Maisemakävelyn aikana mietittiin sopivia hoitomuotoja ja tuotiin esille maatalouden erityisympäristötuen mahdollisuuksia ympäristönhoidossa. Kyläkävelyn tuloksena maisemanhoidonneuvoja on laatinut tämän raportin kävelyllä esille tulleista kohteista ja hoitotoimenpidesuosituksista sekä rahoitusmahdollisuuksista. Kyläkävely ja raportti on toteutettu Kaakkois-Suomen TE-keskuksen ympäristötuen koulutukseen myönnettävällä tuella.

Utulassa käveltiin yhteensä noin kolmen kilometrin matka kylänraittia ensin Syyspohjan suuntaan ja sen jälkeen kyläkaupalta Kyläniemeen päin. Kävelyn päätteeksi juotiin mehut ja pullat kylätuvalla.

Kävelyn päätteeksi jaettiin oppaita maaseudun maiseman- ja luonnonhoidosta kävelijöille kotiin luettavaksi. Lämpimässä kesäillassa mehu ja pulla virkistivät reippailijoita.

Kiitokset kävelyyn osallistuneille ja järjestäjille, Utulan kylätoimikunnalle!

Sanna Ahonen (raportin teksti ja kuvat)
Maisemanhoidon neuvoja
Etelä-Karjalan maa- ja kotitalousnaiset
ProAgria Etelä-Karjala
Puh. 020 747 2611
Pormestarinkatu 6, PL 46
53101 LAPPEENRANTA
sanna.ahonen@proagria.fi

2. MAASEUTUMAISEMAMAN MUUTOS

Maaseudun kulttuurimaisemat ovat syntyneet historian saatossa ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksessa. Avoimen viljelymaiseman muodostavat pellot reunavyöhykkeineen ja metsäsaarekkeineen. Monin paikoin viljelymaisemassa on jo tapahtunut muutoksia.

Avoim maaseutumaisema liittyy ihmisen tekemään työhön eli maatalouden harjoittamiseen eikä se säily itsestään vaan vaatii hoitotoimenpiteitä. Maiseman umpeutumiseen on yleisesti vaikuttanut viljelyn vähentyminen. Etenkin karjatilojen vähenemisen myötä luonnonlaidunten käyttö eläinten laitumina on vähentynyt. Järvenrantojen ja pellonreunojen avoimuus on ollut pitkälti laiduntavien eläinten ansiota. Suomessa maatalousmaata on vain 8,9 % koko maan pinta-alasta, joten jokainen avoin viljelty pelto, kesanto tai laidunalue on arvokas maaseutumaiseman kannalta.

3. TÄRKEITÄ MAASEUTUMAISEMAMAN TEKIJÖITÄ UTULASSA

- Kuva 1: Utulan kylämaisemaa luonnehtii parhaiten Saimaa, pellot ja toinen Salpausselkä, jolta näkymät avautuvat kauas. Peltoalueet nousevat paikoin harjun rinteelle, mutta pääasiassa pellot ovat harjun ja järven välisellä alueella. Utulan hienoja näkymiä pääsee ihastelemaan kylään johtavalta Utulantieltä. Näkymien säilyttäminen on tällaisilla tiemaisemaosuuksilla ensiarvoisen tärkeää. Maatalouden erityistuista luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen on tällaisissa maisemakohteissa käyttökelpoinen tukimuoto, kunhan hoidettavat alueet rajoittuvat peltoalueeseen.
- Kuva 2 ja kansikuva: Peltojen reunojen erikoisuus Utulassa ovat katajakujat, joita erityisesti kyläkaupan läheisyydessä on paljon. Katajakujat säilyvät parhaiten, kun niille antaa riittävästi kasvutilaa, eli lähimmät puut tai pensaat kannattaa harventaa. Pellon ja metsän reunavyöhyke on tärkeä peltoalueen eläinlajiston sekä maiseman kannalta. Pehmeä lehtipuureunus on valoisa ja lajisto monipuolisempaa kuin havupuuvaltaisessa reunavyöhykkeessä.
- Kuva 3: Peltoaukeat ovat Utulassa melko yhtenäisiä ja metsäsaarekkeita on vähän. Metsäsaarekkeet ovat avoimilla peltoaukeilla luonnonvaraisten eläinten pesimis- ja ruokailupaikkoja. Runsaasti valoa saavat puut kasvavat metsäsaarekkeissa tuuheiksi ja näyttäviksi. Utulassa esimerkiksi kylään saavuttaessa komea kuusi metsäsaarekkeessa tavoittaa tielläliikkujan katseen. Metsäsaarekkeet ovat muodostuneet hankalasti raivattaviin kohtiin, kuten kosteikon, kiviröykkiön tai kalliopaljastuman ympärille. Metsäsaarekkeita sekä pellon ja metsän reunavyöhykkeitä voidaan mm. hoitaa maatalouden luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämisen erityistuellä.
- Kuva 4: Tienpientareet ja kuivat kallio- tai kivisaarekkeet ovat niittykasvien turvapaikka nykyään, kun laiduntavia eläimiä on enää vähän luonnonniityillä. Omassa pihapiirissä voi suosia niittykasveja kuivalla ja etelään päin suuntautuvalla rinteellä tai kalliokohoumalla. Haitallisten rehevöitymistä ilmentävien lajien kuten koiranputken, vadelman ja nokkosen poistaminen antaa tilaa vaateliaille niittykasveille.
- Ranta-alueen umpeenkasvu ja pensoittuminen on yleinen huolenaihe Utulassa. Järvimaisemaa voi suunnitelmallisilla raivauksilla saada esiin luomalla näkymäaukkoja esimerkiksi tieltä käsin. Harventamis- ja raivaustoimenpiteet soveltuvat myös maatalouden erityistuen sopimukseen, mikäli toimenpiteissä huomioidaan luonnon monimuotoisuus esimerkiksi muodostamalla vaihtelevia pensas- ja puuryhmiä.

4. TUET JA AVUSTUKSET MAISEMAN JA LUONNON HOITOON

4.1. Maatalouden ympäristötukijärjestelmä

Maatalouden ympäristötukijärjestelmä kannustaa siihen sitoutuneita viljelijöitä ympäristönhoitoon. Maatalouden ympäristötuki on korvaus viljelijälle ympäristön hyväksi tehdystä työstä. Ympäristötukijärjestelmä koostuu perustoimenpiteistä ja valinnaisista lisätoimenpiteistä. Tämän lisäksi viljelijä voi hakea erityistukea tehokkaampiin ympäristön- ja luonnonhoitotoimiin tilalla.

4.1.1 Erityisympäristötuet

Monesti viljelijä hoitaa pellon ja metsän reunavyöhykkeitä ja tilan lähiympäristöä. Nämä työt ovat usein samoja, kuin mitä luonnon monimuotoisuuden erityistuessa edellytetään. Toisin sanoen nämä maiseman- ja luonnonhoidon työt eivät useinkaan vaadi suuria lisäponnistuksia vaan hoituvat samalla kuin muut tilan arkeen sisältyvät työt.

Erityisympäristötukia hakevan viljelijän on oltava sitoutunut ympäristötukeen. Maatalousympäristön maiseman- ja luonnonhoidossa tukea voi saada:

- 1) luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen
- 2) perinnebiotoopin hoitoon
- 3) suojavyöhykkeen perustamiseen ja hoitoon
- 4) monivaikutteisten kosteikkojen perustamiseen ja hoitoon

Erityistukikohteiksi sopivat alueet, jotka sijaitsevat peltoalueella tai peltoalueen välittömässä läheisyydessä. Myös viljely- ja karjatalouskäytöstä pois jääneet alueet soveltuvat erityistukeen, jos niillä on nähtävissä merkkejä aiemmasta laidunnuksesta tai muusta maatalouskäytöstä. Erityistukialueita ei saa lannoittaa eikä niillä saa käyttää torjunta-aineita. Myöskään avohakkuu ei ole sallittujen toimenpiteiden listalla luonnon monimuotoisuuden kohteissa.

Sopimusalan on oltava vähintään 15 aaria, mutta se voi muodostua useammasta lohokosta. Sopimuksen voi hakea 5- tai 10-vuotiseksi, lukuun ottamatta perinnebiotoopin hoitosopimusta, joka voi olla vain 5-vuotinen.

Sopimusta varten hakemukseen tulee liittää suunnitelma, joka sisältää kohteella tehtävät hoitotoimenpiteet, tavoitteet, kustannusarvion, suunnitelmakartat ja valokuvia. Suunnitelman voi laatia viljelijä, neuvoja tai muu asiantuntija. Erityistuki määräytyy hyväksytyjen kustannusten ja tulonmenetysten mukaan.

Uuden ympäristötukikauden toimenpiteiksi on ehdotettu ei-tuotannollista investointitukea arvokkaiden perinnebiotooppien kunnostamiseen ja alkuraivaukseen sekä monivaikutteisten kosteikkojen perustamiseen.

Uudella ympäristötukikaudella erityistukea voidaan myöntää myös muille tuensaajille kuin viljelijöille Leader-toimintatavan mukaisesti. Se antaa rekisteröidylle yhdistykselle mahdollisuuden hakea tukea 1) perinnebiotoopin hoitoon ja 2) monivaikutteisen kosteikon perustamiseen ja hoitoon.

Rekisteröityneet yhdistykset voivat hoitaa esimerkiksi sellaisia arvokkaita perinneympäristöjä, joiden hoitamiseen viljelijöillä ei ole mahdollisuutta. Kyläyhdistys voi esimerkiksi vuokrata maata maanomistajalta ja laatia hakemuksen suunnitelmineen. Erityistukihakemus toimitetaan ensin toimintaryhmän käsittelyyn ja sieltä sopimuksen laatijalle TE-keskukseen.

4.2. Leader

Leader-rahoituksen kautta rahoitetaan maaseudun paikallisia, pienimuotoisia ruohonjuuritason hankkeita, joilla edistetään taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista hyvinvointia. Sillä tuetaan myös koulutusta ja aktivoidaan maaseudun asukkaita, yrityksiä ja yhteisöjä oman alueensa kehittämiseen. Rahoitettavia toimia ovat esimerkiksi pienyrityksen perustaminen tai kehittäminen, kurssien järjestäminen, kylien kehittäminen, pienimuotoinen tuotekehittäminen tai pienyritysten tuotteiden yhteismarkkinointi taikka maataloilla tapahtuva yritys- tai muu toiminta.

Paikallisen Leader-toimintaryhmän Etelä-Karjalan Kärki-Leader ry:n yhtenä painopistealueena vuonna 2007 alkavalle ohjelmakaudelle on ympäristöhoito. Siinä painotetaan mahdollisuutta rekisteröidyn yhdistyksen hakea erityisympäristötukia. Tavoitteena on saada uusia erityistukikohteita hoidon piiriin ja lisätä maaseudun väestön toimeentulomahdollisuuksia ympäristöhoitotehtävissä. Maisemanhoitosuunnittelun ja maisemanhoidon hankkeissa huomio kiinnittyy laajoihin kokonaisuuksiin sekä myös kauniisiin katseenvangitsijoihin.

Lisätietoa: <http://yhdistykset.etela-karjala.fi/leader/>

4.3. Rakennusavustukset

Muun muassa alueelliset ympäristökeskukset ja museovirasto myöntävät vuosittaisen haun perusteella avustusta rakennusperinnön hoitoon.

Museovirasto jakaa vuosittain entistämisavustuksia valtakunnallisesti merkittävien, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistäviin korjaustöihin. Avustusta voivat hakea yksityiset tai yhteisöt. Kohteet voivat olla rakennuksia, joita koskee lakiin perustuva suojelumääräys, autiokirkkoihin tai muihin kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Avustus on tarkoitettu entistämiseen ja restaurointiin. Lisätietoa, lomakkeita ja ehtoja avustuksen myöntämiseen löytyy osoitteesta: <http://www.nba.fi/fi/entavustus>

Alueelliset ympäristökeskukset jakavat avustuksia rakennusperinnön hoitoon. Kohteita voivat olla mm. kaavalla suojellut rakennukset ja maisemallisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävän alueen kohteisiin. Lisätietoa osoitteesta: www.ymparisto.fi > Kaakkois-Suomi > Maankäyttö ja rakentaminen > Rakennusperintö ja kulttuuriympäristöt.

5. LISÄTIETOJA

- Kaakkois-Suomen TE-keskus

- www.proagria.fi/etela-karjala

- www.maajakotitalousnaiset.fi

- Ympäristötuet ja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma esitys 3.8.2006:

<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/tuet/viljelijatuet/pintaalatuet/aataloudenymparistotuet.html>

- www.laidunpankki.fi

KUVALIITE

Kuva 1

Kuva 2

Kuva 3

Kuva 4